

УДК 336-047.22:368-056.26](045)

**THE ROLE OF FINANCIAL LITERACY IN THE FORMATION OF AN
INCLUSIVE INSURANCE MARKET****РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО
СТРАХОВОГО РИНКУ****Chvertko L. A. / Чвертко Л. А.***c. e. s., as. prof. / канд. екон. наук, доцент*

ORCID: 0000-0003-2788-6991

*Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University, Uman, Sadova 2 /**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Садова 2*

Анотація. У статті висвітлено необхідність запровадження новітніх підходів до розвитку страхового сектору з урахуванням принципів інклюзивності. Метою статті є обґрунтування ролі фінансової грамотності у формуванні інклюзивного розвитку страхового ринку в Україні. Розглянуто специфіку інклюзивної орієнтованості страхового ринку. Доведено, що ознакою інклюзивного страхового ринку є поєднання широкого страхового захисту, ефективного розподілу ризиків, фінансової безпеки та доступності страхових послуг, які забезпечують фінансову стабільність членів суспільства. Показано важливість фінансової грамотності для подальшого розвитку інклюзивного страхового ринку та обґрунтовано необхідність проведення заходів спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності й фінансової обізнаності різних груп населення, що вимагає зусиль учасників фінансового ринку й органів державної влади, зокрема, шляхом проведення послідовної державної політики у цій сфері.

Ключові слова: інклюзивний розвиток, страхування, страховий ринок, інклюзивний страховий ринок, управління фінансовими ризиками, фінансова грамотність.

Вступ.

Страхування в умовах сучасного економічного розвитку стає ключовим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб. Наявність ризиків, які неодмінно супроводжують життєдіяльність кожної людини, та фінансових втрат, що виникають внаслідок їх реалізації, обумовлюють необхідність захисту майнових інтересів членів суспільства.

Повноцінне функціонування страхового ринку та його подальший розвиток передбачають максимальне включення різних соціальних груп до системи страхового захисту та забезпечення їх фінансової безпеки. Впровадження принципів інклюзивності у страховому секторі відкриє можливості доступу до страхових послуг для всіх верств населення. Необхідність максимального включення фізичних осіб у систему страхування полягає також у зменшенні соціальної нерівності та підвищенні рівня економічної стійкості суспільства. Водночас інклюзивний страховий ринок визначається не тільки широким доступом до страхового захисту різних верств населення, а й здатністю цих послуг максимально задовільнити потреби споживачів.

Основний текст. Завдяки особливостям страхової діяльності страхові компанії мають можливість забезпечувати захист та управляти різноманітними ризиками, які чинять негативний вплив на сталий суспільний розвиток, зокрема й зменшуючи ймовірність їх реалізації [2].

Хоча багато людей для управління фінансовими ризиками можуть заощаджувати власні кошти та користуватися кредитами, а також неформально розподіляти фінансові ризики в колі сім'ї чи громади, формальне страхування має певні переваги. Офіційні страхові продукти можуть об'єднувати ризики значно більшої кількості осіб, забезпечуючи домогосподарствам вищий рівень захисту, ніж вони могли б отримати, покладаючись лише на власні заощадження, кредити, фінансову підтримку родини чи співгромадян [5].

Страхові продукти надають можливість захисту від широкого спектру ризиків, включаючи стандартні події, такі як аварії та хвороби, а також непередбачені події, такі як стихійні лиха або форс-мажорні обставини. Це дозволяє клієнтам мати впевненість, що їхні фінансові інтереси захищені в різних ситуаціях. Як показують дослідження, особи, які мають страховку інвестують у більш ризиковані та високоприбуткові технології, можуть зосередитися на своїх цілях та розвитку, знаючи, що вони захищені від можливих ризиків, які можуть виникнути у майбутньому.

Дослідження показують, що люди, які мають страховку, інвестують у більш ризиковані та високоприбуткові технології, можуть зосередитися на своїх цілях та розвитку, знаючи, що вони захищені від ризиків, які можуть виникнути в майбутньому. Шляхом мінімізації фінансових ризиків для окремих економічних суб'єктів страхування сприяє збільшенню загальної стійкості економічної системи.

Інклюзивність страхування визначається нами як спроможність «убезпечення всіх категорій потенційних страхувальників від ризиків через механізми страхового захисту, а також можливістю учасників страхових відносин отримувати вигоди від страхування» [4, с. 155].

Поєднання широкого захисту, ефективного розподілу ризиків, фінансової безпеки та доступності страхових послуг є ознакою інклюзивного страхового ринку та забезпечує фінансову стабільність членів суспільства.

У створенні умов для розвитку інклюзії на ринку страхових послуг та підвищенні рівня фінансової інклюзії у сфері страхування надзвичайно великою є роль фінансової грамотності.

Слід зауважити, що нині фінансова грамотність визнана в усьому світі як «важлива життєва навичка, а цілеспрямована політика фінансової освіти вважається важливим елементом економічної та фінансової стабільності та розвитку» [6].

Використання фінансової інформації, застосування фінансових знань на практиці зазвичай «означає краще управління грошима, досягнення фінансових цілей та уникнення стресів, пов'язаних з фінансовими проблемами» [3]. Це також призводить до покращення фінансового стану домогосподарств і зрештою сприяє фінансовому добробуту населення країни.

З огляду на зазначене, варто підкреслити, що важливою складовою фінансової грамотності є не лише наявність відповідних знань, а й уміння ефективно застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях управління фінансами та ухвалення рішень.

Фінансова неграмотність ускладнює вибір та розуміння страхових

продуктів, що призводить до недооцінки їх важливості. Теоретичні міркування та аналіз різних обстежень показують, що однією з головних перешкод на шляху інклюзивного розвитку страхового ринку України є дуже низький рівень обізнаності населення про можливості страхування та його переваги над іншими інструментами захисту. Результати опитування, проведеного в межах Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору», свідчать, що лише 9% респондентів зазначили, що вони або члени їх родин користувалися чи користуються послугами страхування. Це значно нижче, ніж у країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку, де такими послугами користуються 40% громадян [1]. На думку дослідників, є випадки формального підходу до страхування, зокрема, коли фізичним особам необхідно укласти договори страхування життя позичальників споживчих кредитів або медичного страхування для виїзду за кордон. Досить часто страхувальники не розуміють призначення полісів обов'язкового страхування, наприклад, так званої автоцивілки, і купують їх здебільшого, щоб для уникнути штрафів під час керування транспортним засобом.

Водночас забезпечення оптимального страхового захисту та ефективного використання фінансових ресурсів можливе лише за умови свідомого підходу до вибору страхових продуктів. Потенційний страхувальник має проаналізувати різні аспекти майбутніх страхових відносин, включаючи обсяг страхового покриття, умови страхових виплат, величину страхового внеску та фінансову надійність страховика.

Для формування інклюзивної орієнтованості страхового ринку необхідно на постійній основі проводити заходи спрямовані на підвищення рівня фінансової грамотності та фінансової обізнаності різних груп населення. Це потребує зусиль як із боку учасників фінансового ринку, так і органів державної влади, насамперед через проведення послідовної державної політики у цій сфері. Координація дій державних органів, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, громадських організацій та приватних підприємств, які здійснюють впровадження різноманітних ініціатив та інновацій у сфері фінансової освіти, й фінансових інститутів сприятиме підвищенню рівня довіри населення до страхового сектору та збільшенню страхових надходжень. Це також сприятиме ефективному використанню фінансового потенціалу страховиків як потужних інституційних інвесторів в економіку України.

Висновки.

Отже, недостатній рівень фінансової грамотності залишається перешкодою для формування інклюзивного страхового ринку та повного використання можливостей страхових компаній, що обмежує доступ населення до страхових послуг. Для подолання цих викликів необхідно вдосконалювати програми фінансової грамотності, що спрямовані на підвищення обізнаності населення з цих питань. Важливо також розробляти прості та зрозумілі страхові продукти, які відповідають реальним потребам клієнтів та є доступними для різних соціальних груп. Ці заходи допоможуть підвищити інклюзивність страхування та забезпечити ширший доступ до страхових послуг.

Література.

1. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. Звіт за результатами дослідження. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2021/10/Ukraine_2021_Financial-Literacy-Survey-Report-UA.pdf (дата звернення: 15.03.2024).
2. Проценко О. Л. Страхування як інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. №3. С. 113-116.
3. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут України. URL: <https://www.slideshare.net/sadovnychy/ss-148924891?ref=https://finclub.net/news/finansovayagramotnost-ukraintsev-okazalas-khudshej-v-oesr.html> (дата звернення: 15.03.2024).
4. Чвертко Л. А., Корнієнко Т. О., Вінницька О. А. Фінансова інклюзія на страховому ринку України: передумови та чинники формування. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18. Т. 2. С. 146-158. DOI: 10.15330/apred.2.18.146-158.
5. Demircug-Kunt A., Klapper L., Singer D. Financial Inclusion and Inclusive Growth. A Review of Recent Empirical Evidence. *The World Bank*. 2017. April. 27 p. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/26479/WPS8040.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 20.03.2024).
6. PISA 2022 Financial Literacy Framework. *OECD iLibrary*. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/> (дата звернення: 01.04.2024).

References:

1. Proekt USAID «Transformatsiya finansovoho sektoru». Finansova hramotnist', finansova inklyuziia ta finansovyy dobrobut v Ukraini u 2021. Zvit za rezul'tatamy doslidzhennya [USAID Financial Sector Transformation Project. Financial Literacy, Financial Inclusion and Financial Well-Being in Ukraine in 2021. Report on the results of the study]. Available at: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2021/10/Ukraine_2021_Financial-Literacy-Survey-Report-UA.pdf [in Ukrainian].
2. Protsenko, O. L. (2014). Strakhuvannia yak instrument zabezpechennia staloho rozvytku suspilstva [Insurance as a tool to ensure sustainable development of society]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy [Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine]*, 3, p. 113-116 [in Ukrainian].
3. Finansova hramotnist', finansova inklyuziia ta finansovyy dobrobut Ukrainy [Financial literacy, financial inclusion and financial well-being of Ukraine]. Available at: <https://www.slideshare.net/sadovnychy/ss-148924891?ref=https://finclub.net/news/finansovayagramotnost-ukraintsev-okazalas-khudshej-v-oesr.html> [in Ukrainian].
4. Chvertko, L. A., Korniienko, T. O. and Vinnytska, O. A. (2022). Finansova inkluziia na strakhovomu rynku Ukrainy: peredumovy ta chynnyky formuvannia [Financial inclusion in the insurance market of Ukraine: prerequisites and factors of formation]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu [The Actual Problems of Regional Economy Development]*, issue 18, vol. 2, pp. 146-158. DOI: 10.15330/apred.2.18.146-158 [in Ukrainian].
5. Demircug-Kunt, A., Klapper, L. and Singer, D. (2017). Financial Inclusion and Inclusive Growth. A Review of Recent Empirical Evidence. *The World Bank*. 27 p. Available at:

<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/26479/WPS8040.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

6. PISA 2022 Financial Literacy Framework. *OECD iLibrary*. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/> Available at: 01.04.2024.

Abstract. *The article highlights the need to introduce new approaches to the development of the insurance sector, taking into account the principles of inclusiveness. The purpose of the article is to substantiate the role of financial literacy in shaping the inclusive development of the insurance market in Ukraine. The specifics of the inclusive orientation of the insurance market are considered. It is proved that a sign of an inclusive insurance market is a combination of broad insurance coverage, effective risk sharing, financial security and availability of insurance services that ensure the financial stability of society. The author shows the importance of financial literacy for the further development of an inclusive insurance market and substantiates the need for measures aimed at improving the level of financial literacy and financial awareness of various groups of the population, which requires the efforts of financial market participants and public authorities, in particular, through a consistent state policy in this area.*

Keywords: *inclusive development, insurance, insurance market, inclusive insurance market, financial risk management, financial literacy.*